

Актуальні проблеми юридичної науки: Збірник тез міжнародної наукової конференції «Восьмі юридичні читання».-Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права.,2009.

Нестерова Ірина Анатоліївна,
*викладач кафедри кримінально-правових дисциплін та кримінології
Закарпатського державного університету*

ЩОДО ПРОБЛЕМ ЗАПОБІГАННЯ ТІНЬОВІЙ ЗАЙНЯТОСТІ В СФЕРІ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Одним з основних завдань державного управління в сфері туристичного бізнесу України в нових соціально-економічних умовах є ліквідація «тінізації» туристичної галузі [1,с.118]. Тінізація туристичної галузі не тільки шкодить розвитку держави, але й перешкоджає своєму власному розвитку.

Цілком очевидно, що тіньова економіка – сфера економіки, яка не підлягає керуванню, не оцінюється та не фіксується держаними органами управління. Проблема тіньової економіки полягає в її негативному впливі на стан держави, в коштах, які проходять повз державний бюджет. У сфері туристичної діяльності ми відносимо до основних проявів тіньової економіки: тіньовий капіталооборот; корупція; підставні турфірми українських резидентів за кордоном; фінансові операції, спрямовані на ухилення від оподаткування; псевдо банкрутство; хабарництво(надання хабарів за одержання ліцензії на туристичну діяльність); *тіньова зайнятість*.

Яскравим прикладом прояву тіньової економіки в сфері туризму в Україні в основному є *неправомірна та нелегальна діяльність суб'єктів туристичного бізнесу*. Переважно це стосується неконтрольованої діяльності неліцензованих туристичних фірм. Багато туристичних фірм продовжують працювати з давно анульованими ліцензіями; екскурсійні фірми безконтрольно діють на українських вокзалах та інших місцях масового скупчення людей, пропонуючи свої послуги. Так, наприклад, одна туристична фірма має ліцензію на проведення екскурсій, а під її прикриттям існують та діють десятки псевдофірм. Ліцензовані туристичні фірми стверджують, що мають значні збитки через недобросовісну конкуренцію та неліцензованих неприбуткових організацій та об'єднань, спортивних клубів, та освітянських осередків, які пропонують відпочинок, екскурсії за нижчими цінами, ніж комерційні екскурсійні бюро. Організація туристичних заходів, що здійснюються суб'єктами не туристичного ринку, також є причиною неконтрольованого обігу готівкових коштів. Ці суб'єкти часто документально не оформлюють послуги, а передають кошти ”з рук – в руки”.

Неформальна (тіньова) зайнятість у сфері туризму – це явище, що супроводжує тіньову економіку в туристичній галузі, це сукупність економічних відносин, пов'язаних з участю громадян, фізичних осіб у рамках дозволеної законом економічної діяльності, що здійснюється ними самостійно чи в межах дрібних виробничих одиниць, результати якої не враховуються офіційною статистикою [2]. Головними напрямками незареєстрованої трудової діяльності є: виконання робіт чи надання послуг, що дозволені чинним законодавством, але приховуються від реєстрації; одержання плати за роботи чи послуги, які за законом безплатні; одержання додаткової плати вище законного тарифу; одержання доходів від кримінальної (тобто такої що суперечить чинному законодавству) діяльності [3].

Функціонування неформальної зайнятості відбувається в рамках так званого “неформального сектора”, основною рисою якого є відсутність реєстрації та сплати податків. Не секрет, що туристичні фірми, не маючи дозволу на працевлаштування,

нерідко у складі туристичної групи направляють людей на роботу за кордон, де ті працюють нелегально. Цілий ряд українських туристичних фірм займаються незаконним вивозом туристів, переважно, жінок, за кордон. Складність покарання таких осіб полягає, по-перше, в існуванні серед працівників правоохоронних органів традиційного стереотипу щодо жінок, що виїхали на роботу за кордон і були втягненими до секс-індустрії та проституції. По-перше, багато офіційних осіб вважають питання работоргівлі надуманими і нетиповими для України. По-друге, це невіра потерпілих в те, що їхні заяви будуть розглянуті чи будуть вжиті дієві заходи стосовно работорговців. Цей вид злочину має відверто латентний характер. Практично до правоохоронних органів офіційні заяви щодо подібних фактів не доходять. Тобто тіньова зайнятість передусім шкодить нелегальним працівникам, оскільки їх робить абсолютно соціально незахищеними.

Таким чином, ми спостерігаємо деформацію структури зайнятості сфери туризму. У тіньовому секторі відсутні гарантії працевлаштування, оплати праці й соціального страхування, безпеки праці, створюються додаткові умови для втягування значної частини населення у кримінальні відносини.

Детінізація економіки - це цілісна система заходів, спрямована передусім на викорінення причин, передумов виникнення та прояв тіньової економіки[4,с.452]. Детінізація туристичної галузі є істотною зниження рівня тінізації шляхом створення сприятливих умов щодо залучення тіньових капіталів до легальної сфери туристичних послуг. Легалізація зайнятості, в тому числі і в сфері туристичного бізнесу сьогодні є одним з пріоритетів соціально-економічної політики держави.

З метою протидії тіньовому сектору у сфері туристичних послуг, ефективного контролю за реєстрацією найманої робочої сили пропонується:

- розробити графіки перевірок-обстежень суб'єктів туристичної діяльності (органи виконавчої влади, податкової інспекції, правоохоронні органи, працівники Державної служби зайнятості);

- з метою координації спільних дій вищезгаданих структур, проводити обмін інформацією щодо кількості зареєстрованих працівників в туристичних фірмах та фонду оплати праці [5];

- створити спецпідрозділи туристичної міліції у всіх регіонах України, які в виконували функцію організації боротьби з «тіньовим ринком» в цієї сфері, в тому числі і з «тіньовою» зайнятістю. Створення спецпідрозділу допомогло б раніше виявляти порушників і швидше притягувати їх до відповідальності. Водночас такі структури могли ділитися інформацією з податковими органами (про необліковані доходи), міграційними службами (про нелегалів під видом туристів) та владою.

Таким чином, можна зроби висновок, що виведення на «світло» тіньових капіталів сприятиме суттєвому збільшенню національного інвестиційного потенціалу, матиме значний позитивний ефект для бюджетної сфери, слугуватиме зміцненню довгострокової стабільності та зорієнтованості національної економіки на розвиток і зростання, сприятиме забезпеченню економічної безпеки держави.

Література:

1.Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002-2010 роки від 29 квітня 2002 р. Нормативно-правові акти з питань туризму: Збірник законодавчих та нормативних актів/Упоряд. М.І.Камлик - К.:Атіка, 2004.- С.118.

2. П.В. Мельник, Г.Г. Старостенко. Проблеми правового регулювання тіньової зайнятості в туристичній галузі. - <http://www.ecologylife.ru/turism-2001>.

3.Ринок праці та соціальний захист: Навч.посіб. із соціальної політики /Е.Ліанова, О.Палій.-К.:Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004.- 491 с.

- 4.Тіньова економіка:сутність, особливості та шляхи легалізації/ За ред. З.С. Варналія.- К.:НІСД, 2006.-С.452.
- 5.В.Прищепа.Легалізація зайнятості та заробітної плати <http://www.dcz.gov.ua/pol/control>